

Jókai Mór a műhelyben.

Irta Aranyi Lipót.

Hogy a legnagyobb magyar regényíró világhírű neve nem fényeskedhetett az *Az Ujság* hasábjain, annak szomorú oka az, hogy amikor *Az Ujság* megszületett, rövid idővel utána vesztettük el Jókai Mórt. Még élt, amikor *Az Ujság* szárnyat bontott és örvendett is a kezdettel együtt járó nehézségek diadalmas leküzdésének. De akkor már tartósan gyengélkedett és csakhamar az egész magyar nemzet gyászbaejtésével az *Az Ujság* szerkesztőségének — az ő régi gárdájának — mérhetetlen bánatot okozott az élők sorából való elköltözésével.

Ha nem is dolgozhatott régi, hű barátai-val együtt *Az Ujság* felépítésében, azért az ő lelke, az ő szelleme ott lebegett mindig a neves és a névtelen gárda mindennapi munkája felett. Mert a gárda az ő neveltje, az ő tanítványsserege. A Jókai Mór főszerkesztő nevével diszitett *Nemzet* és a *Fenyvessy* Ferenc országgyűlési képviselő által szerkesztett *Magyar Ujság* gárdájának egyesüléséből született meg a *Magyar Nemzet* című politikai napilap, amely egyesült gárda aztán 1903-ban Gajári Ödön országgyűlési képviselő vezetésével megalapította az *Az Ujság*-ot.

Ez a gárda tehát a múlt század utolsó nyegyedében állandó kapcsolatban állott Jókai Mórral. Most, amikor a magyar nemzet Jókai Mór születésének századik évfordulóját ünnepli, talán nem lesz érdektelen azokat a kedves reminiscenciákat elolvasni, amelyek Jókai Mórnak, mint hírlapíró kartársnak jovialitását, közvetlenségét, természetes, emberi egyszerűségét világítják meg. Ezek mind megtörtént apróságok. De dokumentumai annak, hogy az igazi nagy ember mitsem veszít egyéni nagyságából, ha szívének szeretetével, lelkének üdőségével trónusáról leszáll a nála kisebbek közé, akiket szintén embereknek, Isten teremtményének ismer el.

URAM, URAM, SZÁLLOK AZ URHOZI!

Szeretett vezérünk, a *Nemzet* főszerkesztőjének, Jókai Mórnak valami évfordulója volt. Lehet, hogy nevenapja, lehet, hogy írói dicsőséges működésének egyik jubiláris dátuma. Elég az hozzá, hogy elhatároztuk az ünne-

lését. Principálisunk, Gajár Ödön vezetésével valamennyien kizarándokoltunk a Bajza-utcai villába, amelynek az utcára néző részén Fesztyék, az udvari traktusban pedig Jókai lakott. Fesztyék tudtak a készülő invázióról és fecerunt *magnum áldomás*. Jókai *nem tudott semmiről*. Gajári Ödön a munkatársak közül Hegedüs Sándort kérte fel, hogy üdvözlő beszédet mondjon, személyileg ő állván legközelebb Jókai Mórhoz. Mikor a díszes szalona betoppantunk, Jókai nagyon meg volt lepve. Nem tudta mire vélni, hogy miért rohantuk meg ekkora brachiummal. Hegedüs Sándor előrelépve sorunkból, elkezdte a beszédet:

— Szeretve tisztelt mesterünk!

Jókai ekkor olyan *pózba vágta magát*, mint ahogyan vidéki *dilettáns kisasszonykák* szokták „*élőkép*”-*mutatványoknál*. Hegedüs zavarba jött, de megismételte:

— Szeretve tisztelt mesterünk!

Jókai most már féloldalt fordult és karját kitérve, *ujabb pózba vágta magát*. Hegedüs Sándor, aki egyike volt a képviselőház legkitűnőbb debattereinek, teljesen elvesztette a fonalat. Mi pedig azonnal láttuk, hogy *Jókai nem akar lapja gárdájától konvencionális dikciókat hallani*, elszéledtünk és — mit tehattünk egyebet? — átmentünk Fesztyékhez és leültünk vacsorázni. Vacsora közben már senki sem mert szónokolni. Elmaradt az „*emberi kor legvégső határa*”, de ehelyett *nagyszerű hangulat és eggyüttérzés* dominált közöttünk.

A HIRSZOLGÁLAT NETOVÁBBJA.

Az ünnepelt főszerkesztő nem nagyon avatkozott a lap benső dolgaiba és így sem az örömöknek, sem a bosszúságoknak nem volt részese. Egyetlen egyszer méltatlankodott, de az sem tartott tovább két percnél. Akkoriban — még a Gajári-éra előtt — *Láng Lajos* volt a „*Nemzet*” felelős szerkesztője. Egy hétfőni napon *Jókai* egy paksaméta kéziratot adott át *Láng Lajos* képviselőnek, a következő utasítással:

— Te Lajos, szerdán lesz Székesfehérvárott *Fiáth* báró főispán beiktatása. Én magam is elutazom a beiktatási ünnepélyre. Kérlek, add le a „*Nemzet*” *szerdai esti lapjában* *Fiáth* főispáni székfoglaló beszédét.

Láng Lajos átvette a kéziratot és a kérel-

met parancsnak tekintette. Csütörtökön aztán *Jókai* keserves szemrehányást tett *Láng Lajos*nak:

— Te Lajos, az Isten szerelméért, mit cselekedtél? Székesfehérvárott *mindnyájan üdvözlünk*. Te szerda helyett kedden adtad le a *Fiáth* báró főispáni beszédét. Szerdán reggel érkezett a „*Nemzet*” keddi estilapja *Fehérvárra*. A vármegyei gyűlésre *mindenki a „Nemzet” keddi esti lapjával* a kezében jött el. Mikor aztán *Fiáth* megkezdte beszédét, a bizottsági tagok a „*Nemzet*”-ből *ellenőrizték* a beszédét és ha nem stimmel a szöveg, *közbeszóltak*:

— Nem jól van. *Kihagyta egy pár szót*. *Körülmények helyett* pedig viszonyokat mondta.

Jó, vidám *Láng Lajos* sehogy sem tudta magát ekuzálni. Ő ugyan kedden azzal adta át a beszédet a segédszerkesztőnek, hogy az szerdán közlendő. De a *mettőr már kedden tördelte* be az esti lapba.

Szerencsére, mint sok egyéb bajon, ugyezen is tustünk.

HA A VILÁG ISTEN KALAPJA?

A „*Nemzet*” félhivatalos lap lévén, elképzelhető, hogy nem volt tulságosan érdekes. A szabadelvűpárt képviselőinek — és pedig a jelentéktelenek voltak a legkövetelőbbek — parlamenti *beszédeit szó szerint kellett közölni*, igen természetes, hogy ezekért a beszédekért nem állt sorfalat a nyájas olvasó.

De egy alkalommal szinte szenzációsan érdektelen volt a „*Nemzet*”-nek egyik estilapja. A nagyformátumu estilapban a következő közlemények láttak napvilágot. A lap élen:

Belföld. *Szapáry* Gyula miniszterelnök ma délből Budapestről Bécsbe érkezett és a *Bankgassei* palotában szállt meg.

Nyomban utána következett az *osztályorszájáték* huzásának eredménye. Öt hasáb szám végig, *minden szortirozás nélkül*, valószínűen sajtóhibákkal is garnirozva.

Ekkor történt, hogy a maliciózus Rákosi Viktor így kedveskedett a folyosón Jókainak:

— Móric bácsi, fejts meg egy rébuszt.

— No bökd ki.

Rákosi Viktor citálni és rimelni kezdett, mondván:

— *Ha a világ Isten kalapja,
Mi akkor a „Nemzet“ estilapja?*

Jókai nem válaszolt. Nem is örült, nem is haragudott. Hála Istennek, öneki minden mindegy volt.

A KÜLFÖLDI VENDÉG.

Az 1896-iki országos kiállítás napjaiban egy ábrándos francia iju vendég jelent meg a „Nemzet“ szerkesztőségében és égő vágygal kereste Jókait, akit mindenáron látni akart. Gajári Ödön igaz magyar vendégszeretettel vállalkozott a francia vendég kalauzolására. De nem találta otthon Jókait. A svábhegyi villájában nyaralt, Gajári a fogaskerekű vasúton elvitte a franciát a Svábhegyre és ketten együtt betoppantak Jókai villájába. A nagy költő villája kertjében valami régi katonanadrágban, hálógíngesen, *harisnya nélkül, papucsban* öntözgette egy kupából a bokrokat és a virágokat. A francia ifju a bemutatkozás után őszintén megmondta:

— *Nem ilyennek képzeltem Magyarországot legnagyobb költőjét.*

Mire Jókai kedves bonhomióval felelte:

— *Hát talán azt gondolta, hogy kothurnusban járok és lanttal a kezemben citerázok?*

A FŐSZERKESZTŐ BEPROTEGÁL.

Egy alkalommal Jókai egészen váratlanul betoppant a „Nemzet“ szerkesztőségébe és egy *halmaz verset* tett le az asztalra. Kora reggel lévén, még csupán egy ifjabb munkatárs ült benn a redakcióban és ujságokat olvasott. Jókai nem igen tudta, hogy voltaképen kihez van szerencséje, de azért nagyon kedvesen szólította meg:

— Szervusz öcsém, itt van egy pár vers egy nagyon tehetséges fiutól. Az apja régi jó ismerősöm. Szólj a szerkesztődnek, hogy *én kérem, adja ki.*

A fiatal munkatárs mélyen meghajolt és átvette a verseket. Jókai kifelé indult, de aztán *egyszerre csak megállt*. Hogy nagyobb kedvet csináljon az ifju munkatársnak a *megbízás pontos teljesítéséhez*, a következő *pótmondatot* fűzte az előbbihez:

— Igazán nagyon tehetséges *zsidó fiu.*

Az ifju munkatárs ismételtlen meghajolt, mondván:

— Héber figyelemmel fogom működését kísélni.

Jókai erre az ifju munkatársnak egy *hatalmas barackot* adott. De *nem a svábhegyi kertjéből* valót.

AZ AFFÉR.

Hát bizony, mi türés-tagadás, a nagy álmódzó poéta nem ismert bennünket sem név szerint, sem személyesen. Csak a redakcióban, ahová havonként egyszer jött el, ott *következtetett jelenlétünkől* annyit, hogy alighanem munkatársai vagyunk. No, de legalább *Tóth Károlyt* ismerhette volna! Ez a Tóth Károly egy lachzái becsületes parasztember volt. *Régebben viceházmester* Hegedüs Sándornál, aki aztán beprotegalta őt szerkesztőségi szolgának a „Nemzet“-hez, később az „Az Ujság“-hoz. Ezt már igazán ismerhette volna, mert Tóth Károly vitte el Jókainak *minden elsején a fizetését* és mert Tóth Károly végezte a Jókai megbízásait postán, bankban, szerkesztőségben. Csaknem minden héten elment a lakására és beszámolt Jókainak. Aztán átvette tőle az újabb megbízásokat.

A mi jó öreg Tóth Károlyunk nagyon derék, de *szörnyen konzervatív ember* volt. Mikor egyszer-másszor egyik-másik szerkesztőségi tag kifogásolta télen az *ő fűtési módszert*, akkor Tóth Károly a munkatársaknak ridegen felelte:

— Nekem a fűtést a szénnel *igy parancsolta Visy Imre nagyságos ur* és én így fogom *tovább is csinálni.*

Ezeknek előrebocsátása után éppen együtt voltunk valamennyien a szerkesztőségben és éppen veszekedtünk a széntől feketekezü Tóth Károlyllyal, hogy a lapos guta környékez bennünket az *ő fűtése* miatt. Az öreg visszafeleselgetett. Éppen abban a pillanatban lépett be közénk Jókai Mór és — *talán a korra való tekintettel* — valamennyiünk közül Tóth Károlynak nyújtotta először a kezét.

Tóth Károly, aki éppen fel is vett paprikázva, de bizonyára szerénységből *elhárító mozdulatot* tett és kifelé ballagott a teremből. Jókai Mór álmétkodva utána nézett. Dolencz Jóska, a szerkesztőség egy régi tagja pedig kiadta a jelszót:

— Ebből *affér lesz.*